

PM

JUVENT PLEEGZORG MAGAZINE

Nr. 08 • december • 2012

Nieuws en tips

De wereld van: Melvin & Dylan

Over verlies en rouw

En nog veel **meer...**

JUVENT

JEUGD & OPVOEDHULP
ZEELAND

Volgens onze visie horen kinderen in een gezin op te groeien. Als dat niet bij de eigen ouders kan, dan (liefst tijdelijk) in een pleeggezin. Pleegzorg biedt kinderen een veilige gezinssituatie. Klinkt heel mooi natuurlijk maar er komt ook veel pijn bij kijken. Deze PM besteedt aandacht aan verlies en rouw. Een kind dat zijn ouders en thuis kwijtraakt, ouders die hun kind verliezen, pleegouders die hun pleegkind weer zien vertrekken. Ook dat is pleegzorg. Hoe gaan we daar allemaal mee om? We hebben een aantal mensen gevraagd naar hun ervaringen. Juvent heeft opnieuw bekeken hoe we pleegouders zo goed mogelijk kunnen ondersteunen bij zulke ervaringen. We hebben een nieuw beleid Nazorg geformuleerd. Ook daar kunt u in deze PM over lezen. Geen luchtige onderwerpen dus, wel de dagelijkse praktijk van pleegzorg.

Andrea Klap
Manager Ambulant & Pleegzorg

P 4.5.16 Vanuit Juvent

- Meer pubers in pleegzorg!
- Nieuwe versie pleegwijzer
- Juvent haalt EenVandaag

P 6.7.8.9.10 Interview

- Afscheid nemen van een (pleeg)kind

P 14.15 Achtergrond

- Over verlies en rouw

Colofon

PM verschijnt vier keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan (aspirant) pleeggezinnen, begeleiders en andere betrokkenen bij pleegzorg van Juvent, Jeugd & Opvoedhulp Zeeland.

Redactie Jolanda van den Doel, Andrea Klap, Lia Koolen, Jeroen Rempt, Gieke Schuwer en Jacqueline Lepoeter.

E-mail: pm@juvent.nl

Concept en uitvoering www.studioRAVEN.nl

Fotografie De geportretteerde personen in deze uitgave hebben geen relatie met het onderwerp, tenzij expliciet vermeld.

Tips Heeft u tips of vragen naar aanleiding van PM? Heeft u onderwerpen die u graag aan bod ziet komen? Laat het ons weten: mail naar pm@juvent.nl

Inhoud

P 12.13 De wereld van

• Melvin & Dylan

P 18.19 In het nieuws

- Zwarte lijst voor ongeschikte pleegouders
- Puber kan wel opruimen
- Sporten is goed voor leerprestaties

Juvent

Bezoekadres
Park Veldzicht 43
4336 DW Middelburg
info@juvent.nl

Postadres
Postbus 140
4330 AC Middelburg
Tel: 0118 63 55 10

Crisisteam: 06-22 93 88 89
www.juvent.nl

Online

www.Gripopjedip.nl

Deze website is bedoeld voor jongeren van 16 tot 25 jaar met sombere buien en hun omgeving. Vroegtijdig ingrijpen bij depressiviteit is belangrijk. Vooral ingrijpen in de vorm van gedragstherapie blijkt succesvol om verder verval naar ernstigere vormen van depressiviteit - waarbij medicijnen noodzakelijk zijn - te voorkomen.

www.brainwiki.nl

Site met daarop voor jongeren herkenbare psychische / psychiatrische stoornissen zoals angst, eetstoornis, borderline, verslaving, moeilijk lerend. Je vindt er uitleg over de stoornissen en mogelijke behandelingen + ervaringsverhalen van jongeren.

www.sense.info

Speel de nieuwe online game 'No or Go' en ontdek wat voor type je bent: een 'kalmte afwachter', een 'directe diva' of een van de andere twaalf types. Je beweegt met een avatar door het spel en kunt aangeven wat je zou doen in een bepaalde situatie. Het doel van het spel is om jongeren tussen de 14 en 16 jaar weerbaarder te maken tegen grensoverschrijdend seksueel gedrag. Het is ontwikkeld door Rutgers WPF en Soa Aids Nederland.

www.achterderegenboog.nl

Een site voor mensen die een geliefde hebben verloren. Er is een speciaal deel voor kinderen. Zij kunnen hun leeftijd aanklikken en worden vervolgens spelenderwijs en op hun leeftijd aangepast door de site geleid.

TOKO

Bij een crisisplaatsing, maar ook als een pleegkind onverhoopt langer blijft, zijn er allerlei zaken die (plotseling) aangeschaft moeten worden: een maxi cosi, kinderstoel, box, kleding, enzovoort. Op dat moment kunnen de TOKO's in Zeeland een uitkomst zijn. TOKO staat voor: Te leen, Op verzoek, Kostenbesparend, Opnieuw gebruikt. Op één adres staat (bijna) alles voor u klaar. Materialen zijn te leen voor 5 euro. Kleding mag zo worden meegenomen. Kijk voor meer informatie op: www.pleegouder-supportzeeland.nl

Online matching via website Juvent

Het is lang niet altijd eenvoudig om voor elk kind snel een geschikt pleeggezin te vinden, vandaar dat we op zoek zijn naar middelen om vraag en aanbod beter bij elkaar te brengen. Een aantal pleegouders heeft sinds we die in 2011 zijn gaan organiseren al kennis gemaakt met de "matchingsavond". Daar komt nu vanaf december de website van Juvent bij. Via www.juvent.nl/pleegouders gaan we starten met het publiceren van kindprofielen. Vanwege het vertrouwelijke karakter gebruiken we altijd gefingeerde namen en zullen het korte berichtjes zijn.

Vanuit Juvent

Alle sterren van de Hemel

Alle sterren van de Hemel is een bordspel dat therapeuten en ouders kunnen gebruiken in het werken met kinderen, jongeren en volwassenen die een dierbare hebben verloren. Het doel van het spel is contact te maken over het verlies. Van de makers van dit spel zijn ook de Zonnekaartjes en Sterrenkaartjes. De Zonnekaartjes zijn om bij een naderend afscheid in gesprek te gaan en herinneringen op te halen. De Sterrenkaartjes zijn om na het afscheid van een dierbare fijne herinneringen op te halen. www.allestarrenvandeheemel.nl

Tip 1

Meer pubers in pleegzorg!

Juvent confronteerde in september tijdens een bijeenkomst met pleegouders, pleegkinderen en de jongerenraad met de vraag: "Is het mogelijk om meer pubers gebruik te laten maken en te houden binnen pleegzorg?" De volgende uitspraken vielen op:

Berry de Jong (begeleider Jongerenraad): "De conclusie was dat de jongeren van de jongerenraad die nu op een groep wonen, zich niet goed kunnen voorstellen hoe het is in een pleeggezin, maar wel door de verhalen enthousiast zijn gemaakt om er te willen wonen."

Pleegouders: "Er is begrip nodig voor de positie van een pleegpuber, want het kan knap lastig zijn om te maken te hebben met een voogd, een pleegzorgbegeleider, een pleeggezin en eigen ouders. Ondersteuning in de vorm van logeer- en vakantieplekken zou welkom zijn, evenals een klankbord van medepleegouders en extra ondersteuning van bijvoorbeeld gedragsdeskundigen als gewoon opvoeden niet werkt."

Niels (Pleegkind): "Veel jongeren zijn er op hun 18e nog niet klaar voor om op eigen benen te staan, zeker niet als je een geschiedenis hebt. Op kamers bij pleegouders zie ik wel zitten; ze kunnen je helpen als je hulp nodig hebt, maar als je het gezeur zat bent kun je je terugtrekken."

Vervolg

Juvent gaat starten met een aantal plaatsingen van jongeren die op dit moment nog op groepen verblijven, om zo ook in de praktijk ervaring op te doen. Heeft u affiniteit met pubers, of kent u iemand in uw omgeving die aan het project mee wil doen? Of heeft u misschien een tuinhuisje, kamer of garage waar een jongere met begeleiding naar zelfstandigheid kan groeien? Wilt u meedoen maar weet u niet zeker of uw situatie geschikt is? Neem contact op met de afdeling Clientservice (tel 0118-635510).

Nieuwe versie pleegwijzer

De Pleegwijzer is landelijk ontwikkeld en geschreven door een zeer ervaren pleegouder. De teksten zijn met toestemming van de auteur aangepast voor Juvent en worden indien nodig door ons tijdig geactualiseerd (laatste versie: september 2012). Bent u pleegouder bij Juvent en wilt u de (vernieuwde) pleegwijzer ontvangen? Neem dan contact op met het secretariaat pleegzorg, tel. 0118 - 63 55 10 of stuur een e-mail naar secretariaatambulantenpleegzorg@juvent.nl

Wraparound care + uitzending 1 vandaag

Woensdag 14 november besteedde actualiteitenrubriek EenVandaag (de uitzending is terug te zien via de website van Juvent) aandacht aan de hulp die Juvent aan Zeeuwse gezinnen biedt. Aanleiding voor de uitzending was het boek *Wraparound Care in de Jeugdzorg* dat mede door onze managers Andrea Klap, Karin Smit en Antoon Zwart is geschreven. Opnamen zijn gemaakt bij een van onze IPT-gezinnen met IPT-er Emmy Hamelink. De insteek van de reportage is de werking van IPT in de praktijk en hoe hierdoor meer kinderen thuis kunnen blijven wonen.

Pleegouderraad

De Pleegouderraad (POR) praat en denkt mee over het pleegzorgbeleid bij Juvent. Met als doel de pleegzorg voor zowel pleegouders als pleegkinderen beter te laten functioneren. In PM stellen we de leden stuk voor stuk voor:

Naam: Marc Veenhoven
Plaats: Vogelwaarde
Burgerlijke staat: Getrouwd met Annelies, 4 kinderen en 2 crisisplaatsen

"Sinds 1995 bied ik samen met mijn gezin plaats aan 1 of 2 tijdelijke toppers, oftewel crisisplaatsingen. Tijdens een crisisplaatsing moet er altijd in korte tijd veel geregeld en georganiseerd worden. Wij vonden dat er hierbij veel was te optimaliseren, daarom ben ik in 2003 lid van de Pleeg-OuderRaad (POR) geworden. In 2005 ben ik gaan deelnemen aan het zogenaamde LOPOR overleg waarbij POR-leden van voorzieningen (zoals Juvent) uit heel Nederland hun ervaringen delen en krachten bundelen. In de afgelopen jaren heb ik gemerkt dat inspraak van pleegouders van wezenlijk belang is. Als LOPOR hebben we er onder andere voor kunnen zorgen dat de positie van de pleegouder in de nieuwe wet op Jeugdzorg goed is geregeld. In de komende periode staan er weer grote veranderingen aan te komen in Jeugdzorgland, denk aan:

- De transitie van Jeugdzorg van de provincie naar de gemeentes
- Een nieuwe Jeugdwet
- Bezuinigingen op de Jeugdzorg van maar liefst 15%!
- Eventuele herindeling van de gemeentes?

Deze veranderingen zijn niet alleen bedreigingen maar ook kansen. De inspraak en kennis van pleegouders, de enigen die echt 24 uur per dag meemaken wat pleegzorg inhoudt, kunnen hierbij wezenlijk het verschil maken. Zonder hen kan het optimale niet bereikt worden. Zowel voor onze POR als landelijk kunnen we nog versterking en verfrissing gebruiken, dus heb je zin en tijd, kom ons dan versterken! Inspraak is niet iets wat vanzelf komt, en het is iets waar je lange adem voor moet hebben, maar het loont uiteindelijk wel.

Vragen? Contact? Een tip voor de POR?
Mail naar: info@por-zeeland.nl

*Hoe gaan ouders en pleegouders om met verlies?
PM-verslaggeefster Lia: "Aan elke pleegzorgplaatsing zit eigenlijk een stukje verlies vast. Een ouder waarvan het kind uithuis geplaatst wordt, een kind dat bij een pleeggezin komt of weggaat of bij pleegouders waar een plaatsing wordt gestaakt." PM-verslaggeefster Jolanda: "Bij elk van hen zit een stukje pijn. Jammer dat het niet is gelukt om voor deze PM een jongere te spreken over dit onderwerp want ik denk dat de meeste pijn misschien nog wel bij hen zit."*

Afscheid nemen van een (pleeg)kind

Interview

Dewi, moeder

In de knusse woonkamer van Dewi vallen ons meteen de portretfoto's op van haar zes kinderen. Ze kijken ons met lachende gezichten aan. Opvallend is dat we in de woonkamer behalve de foto's, geen andere sporen van de oudste kinderen zien: geen speelgoed, geen slingerend schoolboek, niets. Wel een box, babyspeelgoed en op de bank een allerliefst kleurtje. We zijn op bezoek bij Dewi omdat drie van haar kinderen in pleeggezinnen wonen. Als iemand iets over verlies, rouw, gemis kan vertellen, is het deze moeder.

Dewi heeft jaren terug een traumatische gebeurtenis meegemaakt. Dewi: "Ik reed nietsvermoedend met twee kinderen naar school toen de politie me aanhield. Ze namen me mijn kinderen af en brachten me naar de rechtbank voor een zitting. De kinderrechter vertelde dat mijn kinderen alledrie naar een crisispleeggezin gebracht werden. Mijn zoontje was inmiddels op school opgehaald, ook door een agent." Dewi gaat daarna door een zware periode die vol boosheid en verdriet is. Maar ze krabbelt op en krijgt haar leven weer op de rails. Ze heeft contact met alledrie haar kinderen en leert langzaam maar zeker accepteren dat haar kinderen niet bij haar wonen. Ze krijgt een nieuwe relatie en wordt opnieuw moeder. En deze keer gaat het goed, Dewi zorgt liefdevol voor haar kinderen en is nu trotse moeder van een zestal. Als we haar vragen naar wat ze vooral als

moelijk ervaart aan het feit dat ze kinderen in een pleeggezin heeft wonen, is er niet direct een antwoord. Dewi: "Moeilijk, ja, dat is het, maar je leert er mee omgaan. Het blijft zwaar om terug te denken aan het moment dat de politie de kinderen meenam. Dat beeld zal altijd op mijn netvlies blijven staan. Ook mijn zoon heeft het daar na al die jaren nog steeds moeilijk mee. Het is vreemd om de geur van je kinderen niet meer te herkennen. Als moeder kan je met je ogen dicht je kindje herkennen aan zijn geurtje, maar mijn kinderen ruiken anders, niet vertrouwd. Het instinct van dieren zorgt ervoor dat ze hun jong aan de geur herkennen, maar ook dat ze het afstoten als de geur niet meer vertrouwd is. Wij mensen kunnen gelukkig anders reageren: ook al ruiken mijn kinderen anders, het zijn wel mijn kinderen. Maar dit blijft moeilijk!" Ook ervaart ze verschillen in opvoeding tussen de pleeggezinnen onderling en in haar eigen gezin. Dewi: "Het ene kind groeit op met christelijke gewoonten, bidt bijvoorbeeld voor zijn eten. Het andere kind draagt kleding die ik zelf nooit zou kopen. Zelfs de taal die ze gebruiken, de uitspraak, sommige uitdrukkingen, zijn anders." Ondanks al deze verschillen geniet Dewi het meest van de momenten dat ze alle kinderen thuis heeft. Voor een verjaardag bijvoorbeeld, of als het kerstmis is. Dewi: "Al die kinderen bij elkaar, zo verschillend en toch allemaal van mij! Het is altijd een enorme drukte als ze er zijn, en pas als iedereen weer weg is, realiseer ik me pas hoe bijzonder het weer was. Ik ben trots op mijn kinderen: ze groeien dan wel niet samen op, maar broers en zussen zijn ze!"

Pleegvader: "Een emotionele achtbaan noemde ik het van de week nog. Heftige emoties die alle kanten opvliegen. Berry was bij ons weg gelopen, en wilde niet meer terug, zei ze zelf. Dus konden we ineens niets meer. Van het ene op het andere moment ben je dan ineens klaar."

Pleegmoeder: "Na onze afgebroken plaatsing is door de instantie gevraagd wat we dachten nodig te hebben aan nazorg. We vonden het heel moeilijk om aan te geven wat we nodig hadden. Je komt in een vorm van een rouwproces, waardoor de hele wereld op z'n kop staat. Je wilt er over praten maar toch ook weer niet."

Anne, pleegmoeder

Een aantal jaren geleden nam Anne met haar gezin afscheid van haar pleegzoon. Hij was toen acht jaar oud en had zo'n vijf jaar bij hen gewoond. Sjors had veel problemen, kon moeilijk omgaan met de andere kinderen in het gezin. Sjors was niet gelukkig en reageerde vaak boos of agressief. Voor het gezin van Anne werd het steeds zwaarder om hem op te voeden. In goed overleg met de moeder van Sjors, de pleegzorgwerker en de gezinsvoogd is besloten dat Sjors in een ander, kleiner pleeggezin zou gaan wonen.

Anne: "Het besluit om Sjors ergens anders te laten wonen, is niet over één nacht ijs genomen. We hebben er eerst samen thuis veel over gepraat. We merkten dat we onze grenzen steeds verlegden. We wilden zo graag dat hij bij

ons kon blijven wonen! Hij had al zoveel meegemaakt, een overplaatsing zou hem vast geen goed doen." Al snel werd besloten dat een ander pleeggezin voor iedereen de beste oplossing zou zijn. Omdat er (nog) geen sprake was van een crisis, kon er tijd genomen worden om een passend gezin te vinden en kon Sjors kennis maken met zijn toekomstige pleegouders. Anne: "De dag dat we Sjors naar zijn nieuwe pleegouders brachten, was zwaar. We wisten verstandelijk zo zeker dat dit de goede beslissing was, maar gevoelsmatig was het heel heftig! Gelukkig reageerden de nieuwe pleegouders rustig en begripvol. We bekeken zijn nieuwe huis en zijn nieuwe kamer en kregen alle tijd om samen zijn spulletjes uit de auto te halen en een plekje te geven. Leeg en verdrietig reden we na het afscheid terug naar huis. De eerste periode was verwarrend. We waren verdrietig, maar tegelijk ervoeren we allemaal ook de rust van zijn afwezigheid. De kinderen misten Sjors natuurlijk, maar zeiden ook dat het wel fijn was dat er niet zoveel ruzie meer was, en

dat we wat meer tijd voor ze hadden. We hadden ons leven vrij snel weer op de rit, en misten Sjors vooral in de alledaagse dingetjes: als we met de auto weggingen, vond ik die maar leeg. Ook dekte onze oudste nog lang de tafel met een bord teveel. Zijn eerste verjaardag in het nieuwe gezin was vreemd voor ons, en als we naar zijn favoriete speeltuin gingen, zei altijd wel iemand dat Sjors dit geweldig had gevonden!"

Terugkijkend heeft het afscheid van Sjors uit het gezin van Anne hen veel goeds gebracht. Er is rust gekomen bij Anne, haar man en de andere (pleeg)kinderen, en ook met Sjors gaat het nu beter. Anne: "Wat erg goed is geweest, is dat we allemaal hetzelfde wilden: het beste voor Sjors! En natuurlijk helpt het ook enorm dat Sjors nog altijd regelmatig bij ons komt logeren. We hebben niet meer de zorgen rondom zijn ontwikkeling, maar kunnen dan lekker en onbezorgd genieten van elkaar!"

Bedrijfsopvangteam Juvent biedt ondersteuning

Pleegouders die een schokkende gebeurtenis hebben meegemaakt, krijgen de gelegenheid om, binnen kantooruren, hun verhaal te doen over het incident bij een medewerker van het BOT. Tijdens gesprekken wordt aandacht besteed aan en voorlichting gegeven over verwerking hiervan. De gesprekken hebben een individueel karakter, alleen de persoon of personen die de schokkende ervaring hebben meegemaakt en de BOT medewerker zijn aanwezig. Het eerste gesprek vindt binnen 3 maanden na de gebeurtenis plaats. Hierna volgen nog 3 gesprekken binnen 2 maanden. Het BOT kan ingeschakeld worden via clustermanager Irene den Ouden (tel: 0118 635510 of per mail i.denouden@juvent.nl).

Interview

Sharon, pleegmoeder

Sharon: "Er moet zoveel geregeld worden, je moet door zoveel herinneringen heen en je voelt je gewoon klote." Een pleegmoeder in rouw. De gebeurtenissen zijn nog vrij vers als wij Sharon mogen spreken over haar afgebroken plaatsing. Sharon: "Jessie kwam zes jaar geleden bij ons wonen. We wisten dat ze al verschillende plaatsingen achter de rug had en wilden haar graag nog meer onrust besparen. In het verleden hadden we verschillende crisis-plaatsingen gehad, dus we wisten wel ongeveer waar we aan begonnen. Op een dag ging het helemaal mis. Jessie zei dat ze niet meer bij ons wilde wonen en vertrok naar haar tante. Het was een vrijwillige plaatsing en Jessie's tante had de voogdij, dus we konden haar niet tegenhouden. Na een week ben ik al haar spullen in speciaal aangeschafte verhuisdozen gaan pakken. Dat beeld van een pleegkind met haar vuilniszak, dat wenste ik niet voor Jessie."

Sharon gaat door heel wat emoties als ze al die dierbare spulletjes door haar handen laat gaan. Herinneringen van een gezamenlijk verleden, waar ze graag in de toekomst samen met Jessie op terug had willen kijken... Al gauw komt Jessie spulletjes tekort. "Ondanks, dat ik op alle dozen had geschreven wat er in zat, moest ik toch door een aantal dozen heen toen er om iets specifiek werd gevraagd. Dat vond ik heel moeilijk, wéér door die herinneringen heen. Na een tweede keer, heb ik Juvent gevraagd de dozen op te komen halen, ik zat er emotioneel helemaal doorheen." Het onbegrip hierover en de zakelijke afhandeling doen Sharon zo mogelijk nog meer pijn. "Iedereen heeft er oog voor dat het moeilijk is voor het pleegkind, maar niemand stond open voor wat ik doormaakte."

Sharon: "Ik hou opeens tijd over. Jessie had veel structuur nodig, dus was ik altijd aan het regelen – haar voorbereiden – haar begeleiden. Bij een 'ontspannen' dagje weg komt heel wat kijken hoor! Nog steeds betrap ik mezelf erop dat als er een afspraak gemaakt wordt, ik de agenda van Jessie doorneem in mijn hoofd. Er is veel veranderd, met Jessie was er altijd leven in huis. Het was een komen en gaan van vriendjes en vriendinnetjes. Mijn man at altijd zijn middagboterham met haar, nu zit hij daar dus alleen; hij vindt het maar niks. Door alles wat er is voorgevallen zal Jessie nooit meer hier kunnen wonen, aan dat idee ben ik nog steeds niet gewend. Jessie woont inmiddels in een ander pleeggezin, bij haar tante kon ze ook niet blijven. Haar spulletjes staan nog steeds in dozen in een opslag, dat maakt dat ik het niet los kan laten. Die zorgvuldig opgeslagen herinneringen horen bij haar, die zijn belangrijk voor haar. Ook staan de gebeurtenissen nog steeds niet naar tevredenheid in het

dossier van Juvent. Dat maakt me boos. De bejegening vanuit Juvent heeft me echt gekrenkt en zit me nog dwars. Door al dat soort dingen komt ik niet aan het verwerken van mijn verdriet toe. Gelukkig hebben we sinds kort weer regelmatig telefonisch contact. We praten dan over de alledaagse dingetjes. Jessie vraagt hoe het 'thuis' gaat, dat doet me goed."

.....

Pleegvader: "We zijn blij dat het niet tot een crisis is gekomen, maar dat ons pleegkind in alle rust in en goed overleg naar een ander gezin toekon. Verdrietig en zwaar is het toch al, maar nu stond iedereen er wel achter."

.....

Pleegmoeder: "Na de afgebroken plaatsing hebben we onze "ex-pleegzoon" nog een keer mogen zien onder begeleiding van o.a. de voogd. Rechtstreeks contact was verboden. Dit is voor ons gezin moeilijk geweest."

Beleid nazorg in de maak

Nazorg na een beëindiging van een pleegzorgplaatsing verloopt normaal gesproken via de pleegzorgwerker van Juvent en over het algemeen is dat voldoende. Soms echter ontstaat er een crisis, waarbij de plaatsing op een heftige manier wordt afgebroken. In de afgelopen jaren heeft Juvent ervaren dat juist in deze heftige situaties de bestaande basisregels voor nazorg niet voldoen en dat er geen antwoord is op de hulpvraag van de pleegouders. Sommige pleegouders voelen zich in de kou staan en wensen zelfs niet langer pleegouder te zijn. Naast de pijn die hiermee gemoeid is, is dit ook een groot gemis voor Juvent. Daarom is er een nieuw beleid in voorbereiding, waarin de nazorg goed geregeld wordt.

Het beleid maakt onderscheid in plaatsingen die volgens planning eindigen en plaatsingen die voortijdig

afgebroken worden. In alle gevallen vindt een evaluatie plaats d.m.v. het PleegouderPlan en wordt de behoefte aan nazorg besproken. Hierna vinden er 1 tot 4 nazorg-gesprekken met de pleegzorgwerker plaats. Verder worden de mogelijkheden bekeken voor intensievere ondersteuning na een traumatisch verlopen afgebroken plaatsing. Dit kan bestaan uit individuele nazorg door gespecialiseerde medewerkers vanuit Juvent of een doorverwijzing naar een externe instelling. Dit kan wenselijk zijn als pleegouders meer ondersteuning nodig hebben dan Juvent kan bieden.

Het nieuwe beleid moet er toe gaan leiden, dat de nazorg bij afgebroken plaatsingen maatwerk wordt. Uiteindelijk draait het erom dat er aandacht en respect ervaren wordt door pleegouders die met afgebroken plaatsingen te maken krijgen.

Nieuwe documenten onderweg!

In de PM van juni dit jaar heeft u het al kunnen lezen.

Er komen een aantal nieuwe documenten uw kant op; ter informatie, ter kennisgeving of ter ondertekening. Waar ging het ook alweer over?

Het afgelopen jaar heeft Juvent in samenwerking met de Pleegouderraad (POR) Algemene Voorwaarden voor pleegzorg opgesteld, één van de eisen uit het Kwaliteitskader voorbereiding en screening aspirant pleegouders. In deze algemene voorwaarden komen uiteenlopende zaken aan bod, niet alleen de rechten en plichten van Juvent en pleegouders, maar ook de onderlinge (juridische) verhoudingen en zaken die gaan over de samenwerking tussen Juvent en pleegouders. In die zin is het een combinatie van een samenwerkingsovereenkomst en algemene voorwaarden geworden. De POR, maar ook andere pleegouders hebben hier een grote bijdrage aan geleverd door kritisch mee te kijken op de diverse concepten, die aan de uiteindelijke versie vooraf zijn gegaan. De Algemene Voorwaarden zullen aspirant pleegouders ontvangen wanneer zij aan het voorbereidingsprogramma mee gaan doen. De al ingeschreven pleegouders krijgen dit vanaf januari 2013 via hun pleegzorgbegeleider uitgereikt. Bij de Algemene Voorwaarden wordt aan u gevraagd deze te ondertekenen.

Wat krijgt u nog meer?

Er is een folder "Veilig wonen in een pleeggezin" gemaakt. Dit bevat aandachtspunten en tips voor huis, tuin en keuken. Deze wordt vanaf het nieuwe jaar aan alle aspirant pleeggezinnen uitgereikt tijdens het voorbereidingsprogramma. Ook u ontvangt een exemplaar via uw pleegzorgbegeleider.

Verklaring geen bezwaar

Een andere belangrijke verandering is het moment waarop wij aan u vragen een nieuwe verklaring van geen bezwaar

aan te vragen bij de Raad van de Kinderbescherming. Volgens de nieuwe normen (HKZ) moet een organisatie deze veiligheidscheck periodiek gaan uitvoeren. Juvent heeft gekozen voor een termijn van twee jaar zodat voor alle ingeschreven pleeggezinnen op tijd een nieuwe verklaring aanwezig is. De komende jaren zullen alle al reeds ingeschreven pleegouders, waarbij de huidige verklaring langer dan 2 jaar geleden is afgegeven, een brief ontvangen met het verzoek een nieuwe verklaring aan te vragen. Deze verklaring is tevens nodig voor alle op het adres verblijvende personen boven de 12 jaar. Voor meer informatie over de Algemene Voorwaarden of het aanvragen van een verklaring bij de Raad van de Kinderbescherming kunt u contact opnemen met de afdeling Cliënts-service.

Gedragscode

Voor medewerkers hanteert Juvent een gedragscode. Tot nu toe was er nog geen duidelijk omschreven gedragscode voor pleegouders. Vanuit uw voorbeeldfunctie voor de aan uw toevertrouwde pleegkinderen vinden we het belangrijk dat u weet wat we van u verwachten.

Nieuwe versie POP

Sinds 2011 bespreekt u, minimaal 1 x per jaar, met uw pleegzorgbegeleider het POP(pleegouderbegeleidingsplan). De gedachte daarachter is dat het waardevol is met elkaar te bespreken wat kwaliteiten en ontwikkelpunten van pleegouders zijn en wat de verwachtingen over en weer zijn. En verwachtingen naar elkaar te kunnen omschrijven. Het POP is na twee jaar gebruik geëvalueerd. Hierbij zijn pleegouders en pleegzorgbegeleiders gevraagd naar hun ervaringen. Per januari 2013 zal met een bijgestelde POP gewerkt gaan worden.

We hebben besloten de jaarlijkse veiligheidschecklist ook bij de POP terug te laten komen. Deze checklist is conform de eisen uit het al eerder genoemde Kwaliteitskader.

Pleegzorgcontract

Met de voorbereiding van alle bovenstaande stukken zijn we ook in de pleegouderdossiers gedoken. Bij deze controle bleek dat in veel situaties geen pleegzorgcontracten aanwezig waren. In de situaties waarin deze ontbreken, zullen ook die aan u voorgelegd worden. Kortom alles bij elkaar een groot pakket. Om het voor u overzichtelijk te houden leek het ons het beste om al deze documenten in één keer aan u te overhandigen door de pleegzorgbegeleider. Deze is kan dan de eventuele toelichting daarop geven. Dit zal begin 2013 plaatsvinden.

Een nieuw bed, een nieuwe klok, nieuwe huisdieren, nieuwe grote mensen en nieuwe kinderen om mee in een huis te wonen. Er verandert veel in de wereld van een pleegkind. In deze rubriek laten pleegkinderen ons hun wereld zien met foto's die zij zelf hebben gemaakt. Wil je ook met je foto's in PM? Stuur dan een e-mail naar pm@juvent.nl.

Kijk deze keer mee in de wereld van Melvin en Dylan. Ze zijn 7 jaar en wonen bij hun pleegouders in 's-Heer Arendskerke.

De wereld van

Melvin & Dylan

"Wij zijn Melvin (met bril) en Dylan. Wij zijn tweeling. Wij wonen in 's-Heer Arendskerke en gaan naar OBS de Schengehof. We zitten samen in de klas bij juf Jolien en spelen na school vaak op het schoolplein met vriendjes. Eens per twee weken gaan we naar papa en mama, hondje Mickey en de poezen in Sas van Gent, soms blijven wij daar ook slapen. Dat vinden wij superleuk! Eigenlijk wonen wij in 3 huizen. Bij Erik, Ilse, Floor, Chiel en kater Guus en papa en mama hebben ook allebei een eigen huis."

Sinds kort slapen we in onze eigen slaapkamer waar ons eigen speelgoed staat. Wij houden van verschillende dingen. Dylan houdt van samen spelen met Playmobil. Rennen en klimmen vindt hij ook heel leuk net als tv kijken en fietsen. Iedere donderdag gaat hij naar streetdance. Daar wordt hij heel vrolijk van. Melvin bouwt het liefst met Lego. Hij helpt ook altijd zijn vaders met klussen en dan maken ze van alles. Hij kijkt graag tv en crosst graag op zijn fietsje."

Over verlies en rouw...

*Hoe help je (pleeg)kinderen omgaan met verlies?
Hoe begeleid je pleegouders in deze taak? Al deze
vragen hielden Marian Borg zo bezig dat ze zichzelf
er meer in wilde verdiepen. Sinds februari volgt ze de
opleiding tot Rouw en Verliesbegeleider aan de
Hogeschool Utrecht, in een samenwerkingsverband
met het Landelijk Steunpunt Rouw.*

Marian Borg: "Ieder mens wordt in zijn/haar leven geconfronteerd met verlies. Sommige verliezen horen bij het leven. Andere verliezen zijn onverwacht, zoals het verlies van je gezondheid of je werk. Of zoals pleegkinderen meemaken: het verlies van het wonen bij je ouders. Zij moeten dan bijvoorbeeld afscheid nemen van hun vertrouwde omgeving, ouders, familie, school, vriendjes, buren, huisdier, lievelingsplekjes, verwachtingen voor de toekomst. Wat merk je aan kinderen als ze hierom rouwen?"

Iedereen die een verlies ervaring heeft gehad krijgt te maken met twee taken. Enerzijds het stilstaan bij het verlies en het verdriet. Anderzijds het weer opbouwen van je leefwereld zonder het verlorene. Gezond rouwen is het kunnen switchen tussen die twee taken. Rouwende jongeren proberen vaak te doen alsof er niets aan de hand is. Ze laten niet aan anderen zien dat er iets aan de hand is. Het kan zijn dat ze daar niet aan toe zijn, het niet veilig genoeg vinden of dat ze hun (pleeg)ouders er niet mee lastig willen vallen. Ze laten dan maandenlang niets merken, totdat het ineens naar buiten komt. Jongeren gaan meestal wel graag naar school als dat niet veranderd is, daar ontmoeten ze hun vrienden. Ze hebben vaak wel moeite zich te concentreren. Het kan zijn dat ze een tijdje minder presteren op school, of het tegenovergestelde: ze storten zich helemaal op het schoolwerk en halen betere punten. Pubers hebben enerzijds behoefte aan intimiteit en zich verbinden, tegelijkertijd willen ze zich losmaken van de volwassenen. Ze laten wisselend gedrag zien, verdriet en normaal gedrag wisselen elkaar af.

Kinderen en volwassenen hebben in principe dezelfde emoties en reacties. Kinderen hebben alleen nog niet de mogelijkheden zoals volwassenen om het volledig te begrijpen en uit te drukken wat ze doormaken. Zij uiten het in gedrag dat passend is bij hun ontwikkelingsstadium, zoals bijvoorbeeld huilen in de eerste levensmaanden, magisch denken tussen het 2e en 5e levensjaar, vragen stellen over details tussen 5e en 8e levensjaar. Kinderen zijn kwetsbaar, soms doen ze alsof er niets gebeurd is, willen bijvoorbeeld niet babyachtig zijn. Ze hebben dan de neiging voor anderen te gaan zorgen en pijn te ontkennen. Kinderen rouwen wanneer het hen uitkomt, op het moment dat iets hun verdriet in gang zet. Voorwaarde is dat ze zich veilig voelen.

Kinderen zijn niet in staat lange tijd met het verdriet bezig te zijn. Ze voelen aan wat ze aankunnen, en schakelen daarna weer over naar het gewone leven. Zodoende zijn ze soms jaren met het verdriet bezig. De emoties van kinderen kunnen heel explosief zijn. Wanneer ze voldoende geuit mogen worden en niet opgekropt blijven, gaat dat over. Men ziet vaak een terugval in het functioneren van het kind, een kind dat heel zelfstandig was, wordt weer afhankelijk; een kind dat zindelijk was, is dat ineens niet meer. Kinderen keren als het ware even terug naar een periode in hun leven waarin het veilig was, er nog geen ellende was. Het gedrag kan ook een roep om aandacht zijn, als ze niet weten hoe ze daar op een andere manier om moeten vragen.

Wanneer er zich belangrijke veranderingen voordoen in het leven, komt er soms een vernieuwde aanval van gevoelens van gemis. Telkens als kinderen een nieuwe emotionele of mentale stap zetten in hun groeiproses, kan men verwachten dat ze het oude verlies herbeleven. Het verlies krijgt bij elke stap een nieuwe betekenis. Het kind zal steeds het verlies een stukje verwerken met de vaardigheden en de kennis die het op dat moment heeft."

Tips:

Houdt zoveel mogelijk de structuur van het leven vast. Verbreek de dagelijkse routine niet meer dan nodig. Stel veranderingen daarin uit.

Wees beschikbaar voor het kind. Wees klaar om te luisteren als het kind klaar is om te praten. Als het je niet lukt om met het kind te praten, kijk dan wie het wel kan. Zet kinderen niet onder druk om erover te praten.

Probeer de pijn niet op te lossen maar te verdragen, loop er niet van weg.

Accepteer negatieve reacties van het kind. Als kinderen aanvoelen dat je dat niet aankunt, zullen ze niet durven delen.

Laat kinderen over die angsten praten, geef hen het gevoel dat het oké is om bang te zijn.

Laat kinderen weten dat verdriet en boosheid normale reacties zijn.

Maak samen met het kind foto's van de situatie bij je thuis. Van de school, klas, klasgenootjes, huisdieren, enz. Dit worden tastbare herinneringen voor het kind.

Zorg goed voor jezelf! Neem af en toe pauze van de zorg.

Beoordeel de resultaten van je inspanningen niet in dagen, weken of maanden, maar in jaren. Juvent heeft verschillende readers met info over rouw en verlies met adressen en websites, literatuur en boeken voor kinderen zelf over rouw. Altijd goed om de aandacht eens op te vestigen. Vraag er naar bij uw pleegzorgwerker.

Gieke
belt met

Wat drijft pleegouders? Wat is hun verhaal? Er is maar een manier om er achter te komen: Er naar vragen! Deze keer belt Gieke met pleegmoeder Hilde.

Hilde Gorsse, een 54 jarige van origine Belgische pleegmoeder. Vernoemd naar haar tante. Bij haar thuis was er een vader die, ook door zijn verleden, niet goed voor haar kon zorgen waardoor ze van haar 5e tot 14e jaar in een klooster woonde bij haar tante. Hilde: "Het was een heerlijke en veilige tijd. Er waren altijd wel vijf meisjes die daar ook woonden. Alle meisjes die daarna zelf een dochter hebben gekregen, hebben hun kind Hilde genoemd." De liefde brengt haar naar Nederland. Na twee gezonde dochters op de wereld te hebben gezet, komt het moment; dat ze niet alleen in de kerkbanken willen zitten, maar ook iets willen doen met waar ze in geloven; andere mensen helpen. Ze worden een pleeggezin.

Hilde: "De twee kinderen zijn altijd de oudste gebleven. Bij elke plaatsing is gekeken of zij het eens waren met de plaatsing van een nieuw pleegkind. Het is een keer gebeurd dat ze het niet zagen zitten. Gelukkig hoefde

ze dat zelf niet te zeggen, want het bijzondere was dat ook het pleegkind het niet zag zitten bij hen."

Er kwamen 2 jongetjes van 3 en 4 jaar oud. Als pleegouders hebben ze de kinderen opgevoed, verzorgd en liefde gegeven. Hilde lachend: "De grootste gehaktbal is bij ons altijd voor het pleegkind." Na 3 jaar gingen de kinderen weer naar huis. Ook al was het fijn dat de kinderen terug naar hun ouders konden, er volgde een rouwproces. Het was stil in huis, de meisjes waren stil. Soms komen ze weleens langs voor een bakje chocolomelk, vooral als het niet goed gaat.

Veel onmacht en verdriet zit in het verhaal van Elias. Veertien jaar heeft hij in het gezin gewoond. Hilde: "Een kind met veel diagnoses en beschadiging." Aan de toppen van hun kunnen, over alle grenzen. Ze hebben zich op momenten niet veilig gevoeld in hun eigen huis. Met alle hoop hebben ze voor hem gezorgd. Zelfs toen de hulpverlening stop zei, wilden ze door. Hilde: "Toen uiteindelijk de knoop doorgemaakt werd, heeft het een jaar geduurd voordat er een andere plaats gevonden werd. Een jaar van overleven. De onmacht lag niet alleen bij ons, maar ook bij Juvent en BJZ. Wat doe je als er niks is? Maar met alle kennis die ik nu heb, zou ik het zo weer doen. Hij heeft in ieder geval die jaren van zijn leven alle liefde en aandacht gekregen..."

Tip 2

Als je dood bent, word je dan **nooit meer beter?**

Een prachtig geïllustreerd prentenboek over de broertjes Fred en Joep Konijn. Joep wordt ziek en gaat dood. Fred begrijpt er niets van. Hij maakt mee hoe het graf gegraven wordt en de kist gemaakt. Fred voelt zich eerst droevig en alleen, maar daarna ook boos, boos op iedereen. Langzaam wordt het boze gevoel minder en gaat de zon weer schijnen. Fred kan uiteindelijk weer spelen met zijn vriendjes, en samen lachen. Dit ontroerende verhaaltje is gemaakt door vader Piet samen met zijn vijfjarige zoon Joeri, naar aanleiding van het overlijden van zijn broertje Remi. *Piet en Joeri Breebaart, Lemniscaat, 1998, ISBN 90 6069 873 8*

Home

In heel wat raamkozijnen zijn ze te vinden. Heel wat huishoudens hebben er één gekocht, misschien gekregen. Misschien met een betekenis, misschien gewoon omdat het standaard lijkt te zijn of mode. Vier letters. Van dood hout of chemisch gerecycled plastic. Letterlijk levenloos. De figuurlijke betekenis daarentegen kan van onschatbare waarde zijn.

In het huishouden van een vriendin stonden de letters ook. Levenloos in de vensterbank. Als kind heb ik niet begrepen dat HOME in de betekenis van thuis zo waardevol is. Thuis wat meer is dan een huis. Thuis de plek waar je jezelf kan zijn. Thuis de plek waar je je veilig voelt. Thuis de plek waar honger werd beantwoord met eten, waar verdriet werd beantwoord met troost, waar pijn werd beantwoord met liefde en een pleister, waar een lach werd beantwoord met een lach, waar boosheid werd beantwoord met begrip, waar angst werd beantwoord met veiligheid, waar werkelijk op alles een antwoord was... Was het niet in woorden uit te leggen dan was een aai over de bol of een knuffel al voldoende. Nu pas lijkt ik te gaan begrijpen hoe waardevol HOME kan zijn. Nu ik ouder ben geworden, nu ik een eigen dak boven m'n hoofd heb, nu ik zelf een HOME heb, nu ik zelf moet antwoorden. Thuis de plek waar je antwoorden mag verwachten. Je kunt 160 levenloze letters neerzetten, 831 vragen hebben, maar de letters krijgen geen leven als de vragen onbeantwoord blijven.

Gerdien Maljaars is opgegroeid op het Zeeuwse platteland. Is getrouwd geweest en moeder van Jack (2) en pleegmoeder van zijn Braziliaanse halfzussen Nathalia (6) en Mikaela (4). Runt een huishouden, werkt tussendoor in de psychiatrie, staat met beide benen in het leven, maakt van alles mee en gunt ons een kijkje in haar drukke, bijzondere, gezellige en waardevolle leven.

Huppelend kwam ze naar me toe. De krullen wiebelden op en neer en leken wel van goud in de zon. Ze glimlachte naar me en vroeg "Mam?" Grote blauwe ogen keken me vragend aan. Haar blik verdiepte zich en toetste of er contact was. Een lichte frons stond boven haar neusje, toen ze verder ging. "Waar is eigenlijk mijn thuis? Is dat hier in Nederland of in Brazilië?" Een kleine vraag, maar het moment was al in m'n geheugen gegrift voordat het vraagteken werd geplaatst. Ik moest slikken toen ik haar verwachtingsvolle blik zag. Want ze verwachtte van mij een antwoord! Kon ik haar dat geven? Wat was thuis voor haar? Kon ik zeggen dat haar thuis hier was bij mij? Dit was eenzelfde vraag als laatst toen ze vroeg bij wie ze eigenlijk hoorde want ze had niet bij mij in de buik gezeten. Dezelfde strekking toen haar zus mondeling enkele mogelijkheden vast wilde leggen voor later, of ik de oma wilde zijn van haar kinderen, of ik het goed vond als ze het huis zou kopen van de burens zodat ze dichtbij kon blijven, of ik wilde helpen als haar kinderen in bad moesten. Ja, ook nu was er weer een antwoord! Ik tilde haar op en drukte haar tegen me aan. Haar armpjes vouwden zich om mijn nek en ik rook de frisse wind tussen haar krullen en fluisterde: "Lieverd, als jij wilt dat dit je thuis is, ben je welkom!" Welkom... Is dit ook niet zo'n veel gezien houtenletterwoord in de vensterbanken?

Zwarte lijst voor **ongeschikte pleegouders** in de maak

Er komt een zwarte lijst voor pleegouders van wie is vastgesteld dat zij een pleegkind geen veilige omgeving kunnen bieden. Dat meldde staatssecretaris Marlies Veldhuijzen van Zanten van VWS op 26 oktober in een brief aan de Eerste Kamer. Ze kondigt aan dat pleegouders op de zwarte lijst komen wanneer ze door een pleegzorgaanbieder uit het pleegouderbestand zijn verwijderd en wanneer de plaatsing is beëindigd door de pleegzorgaanbieder. Op verzoek van de Eerste Kamer zal de staatssecretaris aan het pleegoudercontract een verklaring laten toevoegen waarin de pleegouder stelt dat die in het verleden niets heeft gedaan dat het pleegouderschap in de weg kan staan. Hierdoor kan sneller worden ingegrepen wanneer iemand de verklaring onjuist heeft ingevuld.

Aanleg en omgeving veroorzaken **probleemgedrag peuters**

Ruim een derde van de Nederlanders is drager van een genetische variant die de gevoeligheid voor het stresshormoon cortisol beïnvloedt. Kinderen die deze genetische variant van één of van beide ouders erven, reageren vaker op omgevingsfactoren zoals stress. Heeft een zwangere vrouw veel stress, dan kan het stressmechanisme van de foetus te gevoelig worden afgesteld. Het kind kan op de peuterleeftijd eerder last krijgen van gedragsproblemen waaronder angst en agressief gedrag. Dat blijkt uit onderzoek waarop Fleur Velders op 31 oktober promoveerde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Bron: *Erasmus MC*

Puber kan **wél opruimen**

Pubers kunnen geen excuus meer aanvoeren voor het niet opruimen of slecht plannen van huiswerk. Hun brein kan het prima aan als ze het nut ervan inzien, blijkt uit onderzoek van de Leidse hoogleraar neurocognitieve ontwikkelingspsychologie Eveline Crone.

Voorheen werd gedacht dat ze dit niet konden omdat hun brein nog in ontwikkeling is, maar dat is niet zo. De veronderstelling dat het hersengebied dat belangrijk is voor impulsbeheersing, beslissen en plannen gebrekkig functioneert bij jongeren, klopt niet. Uit analyse blijkt dat het emotionele systeem in de puberhersenen extra gevoelig is, jongeren zetten het alleen in als ze gemotiveerd zijn om iets te doen. Het cognitieve controlegebied blijkt bij jongeren niet onrijp, maar flexibeler dan bij volwassenen te zijn. *Het onderzoek is gepubliceerd in het tijdschrift Nature Reviews Neuroscience; aug. 2012*

De algemene **commissie voor Jeugdzorg** is opgeheven

De parlementaire themacommissie Jeugdzorg was ingesteld in 2010, doel was het tegengaan van versnippering in de jeugdzorg. De behandeling van de dossiers van de commissie, waaronder de hervorming van de jeugdzorg en internationale kinderontvoering, wordt overgenomen door de commissie Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Bron: *Tweede Kamer*

Sporten is goed voor je leerprestaties

Bewegingswetenschapper Pieter Jelle Vuijk legt verschillende verbanden tussen enerzijds motorische problemen, bewegingsvaardigheden en fitheid en anderzijds schoolse vaardigheden als lezen en rekenen en cognitieve flexibiliteit: het vermogen om snel je gedrag aan te passen aan een veranderende situatie. Volgens Vuijk is het voor de schoolprestaties van alle kinderen, met of zonder verstandelijke beperkingen, belangrijk dat ze meer sporten en hun bewegingsvaardigheden trainen. *Bron: Rijksuniversiteit Groningen; promotieonderzoek okt. 2012*

Amsterdamse pleegkinderen hebben het Zeeuwse dorp Kats niet bereikt

De wilde plannen van de Amsterdamse wethouder Asscher om Amsterdamse kinderen met leerachterstanden in het Zeeuwse de aandacht te geven die ze nodig hebben zijn niet doorgegaan. In voorbereiding van een proefweek bleken een aantal zaken, zoals reiskostenvergoeding en begeleiding nog niet doordacht en doorgerekend. Bij een sluitend plan staat de Prinses Margrietschool in Kats hier zeker voor open, evenals een aantal gezinnen in het dorp. Vooralsnog werden zij echter overrompeld door de plannen die voorlopig in de ijskast staan.

Trauma, wat nu?

Dit boek geeft informatie over het ondersteunen van kinderen die een schokkende gebeurtenis hebben meegemaakt. Het is gebaseerd op nationale en internationale onderzoeksresultaten, vertaald naar de praktijk van alledag.

Hoe reageert een kind op een schokkende gebeurtenis zoals een ernstig ongeluk, de plotselinge dood van een broertje of zusje, of geweld? Wat kunnen volwassenen in de naaste omgeving doen om een kind te helpen bij het verwerken van deze ervaring? Wanneer is professionele hulp nodig? Het zijn vragen waar ouders, leerkrachten en andere betrokkenen regelmatig tegenaan lopen. Hoewel het boek primair voor ouders en leerkrachten geschreven is, is het ook informatief voor huisartsen, jeugdhulpverleners en andere professionals. De tekst is geïllustreerd met praktijkvoorbeelden, tips en eenvoudige handvatten om kinderen na een traumatische gebeurtenis bij te staan.

Uitgeverij Boom, juli 2012
Paperback 112 pagina's,
€15,95; Auteur: Eva Alisic (psycholoog-onderzoeker bij het Landelijk Psychotraumacentrum voor Kinderen en Jongeren)

A young man with light brown hair and blue eyes is looking at a smartphone held by a young woman with long brown hair and green eyes. They are both smiling and looking at the screen. The background is a blurred indoor setting with a blue chair.

Bij
Juvent staan
**kinderen op
nummer
1!**

Meer weten? Kijk op onze
website www.juvent.nl

JEUGD & OPVOEDHULP ZEELAND